

БАТЛАВ.
БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ
УХААН, СПОРТЫН САЙД

Ё.БААТАРБИЛЭГ

БАТЛАВ.
ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД
ХЭРГИЙН САЙД

Ц.НЯМДОРЖ

МУЗЕЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг. Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Долдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Монголын ард түмний түүх, соёлын дурсгалт зүйл, шинжлэх ухаан, оюуны өв төрийн хамгаалалтад байна” гэж тунхагласан.

ЮНЕСКО-гийн 2015 оны Ерөнхий бага хурлаас “Музей ба музейн цуглуулгууд, тэдгээрийн олон төрөл зүйл болон нийгэмд гүйцэтгэх үүргийг хамгаалах, хөхиүлэн дэмжих тухай зөвлөмж”-ийг батлан музейг байгалийн болон соёлын өвийг хадгалж хамгаалах, иргэдийн мэдлэг боловсролыг дэмжих, нийгмийн тогтвортой байдлыг хангах, олон нийтийг соён гэгээрүүлэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг байгууллага болохыг тодорхойлж, гишүүн улсуудад зөвлөмжийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах аливаа хуулийн болон бусад арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг зөвлөсөн.

Монгол Улсын Их Хурлын 2010 оны 48 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал”-ын 1.1.6-д “Үндэсний түүх, хэл, соёл, өв уламжлал, зан заншлаа хадгалж, хамгаалж хөгжүүлэх нь монгол үндэстний оршин тогтнохын үндэс, амин чухал дархлаа мөн” гэж, Улсын Их Хурлын 2012 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Төрөөс соёлын талаар баримтлах бодлого”-д “соёлын өвийг ... хадгалж хамгаалах, сурталчлах, сэргээн засварлах, ... ашиглахтай холбогдсон харилцааг хуулиар зохицуулах” гэж, “эрт эдүгээгийн соёлын өв санг үндэсний эрхэм баялаг болохын хувьд төрийн хамгаалалтад байлгах” гэж, “монгол үндэсний соёлын өвийг хууль бусаар гадаадад гаргахаас сэргийлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх” гэж тус тус заасан.

Улсын Их Хурлын 2016 оны 45 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 3.2.42-т “...музейн тухай хуулийг боловсронгуй болгон хэрэгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх” гэж, “Соёлын өвийг хамгаалах, сэргээн засварлахад шаардлагатай бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох” гэж, 3.2.48-д “Музейн хадгалалт, хамгаалалтын шаардлагыг олон улсын стандартад хүргэж, хэрэгжилтийг хангана” гэж, Улсын Их Хурлын 2017 оны 11 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2020 он

хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл"-ийн 65-д "Музейн тухай хууль"-ийн төслийг боловсруулахаар тус тус заасан.

1.2.Практик шаардлага

Манай улсад музейн үйл ажиллагааг Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль болон түүнийг дагалдан гарсан дүрэм, журмаар зохицуулж ирсэн. Эдгээр эрх зүйн баримт бичгүүд нь соёлын өвийг хамгаалахтай холбоотой ерөнхий харилцааг зохицуулдаг тул музейн ихэнх харилцаа хуулийн хүрээнд зохицуулалтгүй хийдэж үлдсэн байдаг. Энэ нөхцөл байдал музейн үйл ажиллагааны зохион байгуулалт болон үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулах, цуглуулгын тоо хэмжээг нэмэгдүүлэх, санхүү, хөрөнгө оруулалтын олон талт эх үүсвэрийг бий болгох, сан хөмрөгийн аюулгүй байдлыг хангах, музейн ажилтан, албан хаагчдын ёс зүйн хариуцлагыг дээшлүүлж музейг нэгдсэн удирдлагаар хангахад олон талын бэрхшээл учруулж байна.

Музейн үйл ажиллагааны санхүүжилт төрөөс шууд хамааралтай, үзмэр цуглуулахад зориулан хуваарилсан төсөв хангалтгүй, үзмэр худалдан авах эрх зүйн зохицуулалт тодорхойгүй байдгаас иргэдийн гар дээрх түүх, соёлын хөдлөх дурсгал, шинжлэх ухаан танин мэдэхүйн ач холбогдолтой үнэт зүйлсийг музейн сан хөмрөгт худалдан авч чадахгүй байна. Энэ нь монгол үндэстний соёлын үнэт зүйлсийг хил дамжуулан худалдах нөхцөлийг бүрдүүлж, зарим эд зүйлс ховордох эрсдлийг учруулж байна. Музейн үйл ажиллагааны гол чиглэл болох үзмэр цуглуулахад шаардагдах зардлыг нэмэгдүүлж, худалдан авах ажиллагааг шуурхай зохион байгуулах зохицуулалтыг хууль тогтоомжид тусган, музейн сан хөмрөгийг баяжуулах ажлыг шинэ шатанд гаргах хэрэгцээ шаардлага тулгарч байна.

Музейн зориулалтын барилга байгууламж, байр танхим хүрэлцээгүй байгаа нь үзүүлэлэг болон сан хөмрөг дэх түүх, соёлын хөдлөх дурсгалт зүйл бохирдох, эвдэрч гэмтэх, устах, хулгайлагдах эрсдлийг бий болгож, хадгалалт хамгаалалтын аюулгүй байдалд сөргөөр нөлөөлж байна. Музейн зориулалтын барилга байгууламж барих үйл ажиллагааг хууль, эрх зүйн хүрээнд дэмжих, ялангуяа татварын бодлогоор дэмжиж бараа, ажил, үйлчилгээнд ноогдох татварын хувь хэмжээг хөнгөлөлт, чөлөөлөлтөд хамруулах нь музейд чиглэсэн хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлж, хуваарилсан зардлыг үр ашигтай зарцуулах боломж бүрдэх юм.

Музей дэх хадгалалт хамгаалалтын аюулгүй байдлыг хангах, тогтвортой хөгжлийг дэмжих зорилгоор музейн үйл ажиллагааны цар хүрээ, сан хөмрөгийн цуглуулгын тоо хэмжээнд үндэслэсэн хүний нөөцийн бодлого, норм стандартыг тогтоох болон музейн удирдлага, мэргэжлийн ажилтны ёс зүйн хэм хэмжээг олон улсын жишигт нийцүүлэн журамлах эрх зүйн үндсийг бий болгох шаардлагатай байна.

Манай улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн болон орон нутгийн өмчийн ихэнх музейн эрдэм шинжилгээний ажилтны чадавх сул, шаардлагатай техник тоног төхөөрөмж болон лабораторийн хангамж бэхжээгүй, зориулалтын зардал бага байгаагаас музей судлал хөгжихгүй байгаа нь музейн үйл ажиллагаа зөвхөн үзмэр, эд өлгийн зүйлсийг хадгалах, сурталчлах хүрээгээр хязгаарлагдах нөхцөлийг бүрдүүлж, иргэдэд шинжлэх ухааны мэдлэг түгээх ажил орхигдох үндсэн шалтгаан болж байна.

Манай улсад музейн ангиллыг эрх зүйн хүрээнд тогтоогоогүйн улмаас холбогдох хууль тогтоомж, стандартыг нийтлэг мөрдөх шаардлага үүсдэг бөгөөд энэ нь харилцан

адилгүй нөхцөл байдалд үйл ажиллагаа явуулж байгаа музей, үзвэрийн танхимд нэгэн адил мөрдөгдөх боломжгүй юм. Иймээс музейн үйл ажиллагааны цар хүрээ, хүчин чадалд тохирсон ангиллыг бий болгож, хуулийн дагуу байгуулах, бүртгүүлэх, үйл ажиллагаа эрхлэх ажиллагааны болон төрөөс үзүүлэх дэмжлэг, хэрэгжүүлэх хяналтын эрх зүйн үндсийг бүрдүүлэх нь зүйтэй байна.

Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт өмчийн бүх хэлбэрээр музейн үйл ажиллагаа эрхлэхэд төрөөс дэмжин чөлөөтэй өрсөлдөх боломжийг бүрдүүлж, салбар дундын түншлэлийг шинэ шатанд гаргах замаар музейн тогтвортой хөгжлийг хангах хууль, эрх зүйн цогц орчин бий болгох шаардлага чухлаар тавигдаж байна.

Хоёр.Хуулийн төслийн бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Музейн тухай хуулийн төсөл нь Хууль, тогтоомжийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.1.1 дэх заалтад заасны дагуу анхдагч хуулийн төсөл байна.

Хуулийн төсөл нь музейн үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг тодорхойлж, хууль тогтоомжийн давхардал, хийдлийг арилгах, холбогдох хууль тогтоомжтой уялдуулах, музейн тогтвортой хөгжлийг дэмжихэд чиглэгдэх бөгөөд дор дурдсан харилцааг зохицуулахаар тусгана. Үүнд:

1.Хуулийн нийтлэг үндэслэл хэсэгт хуулийн зорилгыг тодорхойлж, музейн тухай хууль тогтоомж, хамрах хүрээг тогтоож, нэр томъёоны тайлбарыг тусгана.

2.Музейн ангилал, чиг үүрэг, үйл ажиллагааны зохион байгуулалттай холбогдсон зохицуулалтыг тусгана.

3.Музейн сан хөмрөгийн асуудлыг тусгаж, сан хөмрөгийн ангилал, зохион байгуулалтыг тогтоож, сан хөмрөгт ажиллах шаардлагыг тодорхойлох, үзмэрт хяналт тавих, сан хөмрөгийн бүртгэл хөтлөх, бүртгэлийн аюулгүй байдлыг хангахтай холбоотой харилцааг нарийвчлан зохицуулна.

4.Музейг гэмт хадлага болон байгалийн гамшиг ослоос хамгаалах зохицуулалтыг тусгана. Энэ хүрээнд музейн барилга байгууламжид, зам талбай, ногоон байгууламж, холбоо дохиолол, камерийн систем, цахилгаан, ус, дулаан, агааржуулалтын системд тавигдах стандарт шаардлагыг тогтоох эрх зүйн үндсийг бий болгож, түүний найдвартай ажиллагааг хангах, хяналт тавих ажлыг зохион байгуулах зохицуулалтыг нарийвчлан тусгана. Мөн цуглуулгыг аюулгүй газарт нүүлгэн шилжүүлэх төлөвлөгөө, музейн аюулгүй байдлын эрсдлийг бууруулах хөтөлбөр зэргийг боловсруулах, батлах, хэрэгжүүлэхтэй холбоотой харилцааг зохицуулна.

5.Музейн ажилтны ёс зүйн дүрэм болон нийгмийн баталгаа, тусгай шаардлагын талаарх асуудлыг тусгана. Музейн ангилалд нийцүүлэн удирдлага, нарийн мэргэжлийн ажилтан, албан хаагчдад тавих дадлага туршлага, ур чадварын нэмэлт шаардлагыг Төрийн албаны тухай хуультай нийцүүлэн тогтоож, ёс зүйн дүрмийг боловсруулах, батлах, хэрэгжүүлэх механизмыг бүрдүүлэх, ёс зүйн хариуцлага тооцох болон музейн удирдлага, мэргэжлийн ажилтан, албан хаагчдад зэрэг дэв олгох, системийн шагнал бий болгох зэрэг асуудлыг тусгана.

6.Музейн үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг хэрэгжүүлэх болон хариуцлага ногдуулахтай холбогдсон зохицуулалтыг тусгана.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсч болох нийгэм, эдийн засаг, эрх зүйн үр дагавар

Хууль батлагдан гарснаар өмчийн олон хэлбэрийн музей байгуулагдаж, түүх, соёлын хөдлөх дурсгалт зүйлс болон соёлын үнэт зүйлсийг хадгалж хамгаалах, сурталчлах үйл ажиллагааны цар хүрээ, үйлчилгээний чанар хүртээмж сайжирч, музейн нийгэм, эдийн засгийн үр өгөөж нэмэгдэх боломж бүрдэнэ. Мөн соёлын өвийг хамгаалах, соёлын бүтээлч үйлдвэрлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээ, хэлэлцээрийн хэрэгжилтийг үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлэхэд чухал түлхэц болно.

Түүнчлэн, музейн үйл ажиллагааны зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгох, музейн шинжлэх ухаан, боловсролын салбарт гүйцэтгэх үүрэг нэмэгдэх, иргэдийн музейгээр үйлчлүүлэх, ашиглах хандах хандлагад эерэг нөлөө үзүүлж, мэдлэгийн орон зай болж хөгжих суурь тавигдана.

Дөрөв.Хуулийн төсөл нь бусад хуультай хэрхэн уялдах, уг хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон цаашид шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хуулийн талаар

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээ, хэлэлцээр болон холбогдох бусад хууль тогтоомжтой нийцүүлэн боловсруулна.

Хуулийн төслийг дагалдуулан шаардлагатай бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулна.

---oOo---